

Zlotřilý kapitalismus

1.2.2014

Počet extrémně chudých lidí na světě je poloviční, než byl v roce 1990

Ve svém autorském sloupku se můj dlouholetý kolega Josef Chuchma rozhořčil nad zlořádem liberalismu, konzervativismu a nerovnosti ve světě. Kdyby formuloval ojedinělý názor, vyřikali bychom si to nad sálkem darjeelingu. Ale jelikož vyjádřil dojmy velké části české levice, pokusím se odpovědět širěji. Klíčovou část textu zopakují: „Kde nyní jste vy, rozhodní tuzemští liberálové a konzervativci, kteří tak rádi ideově, ba ideologicky pevně píšete o nutnosti provozně malých, nenákladných států či aktivních občanů, kteří se mají spoléhat sami na sebe? Proč teď ihned a radostně nenabízíte texty velebicí nejnovější čísla o rostoucí nerovnosti ve světě, o tom, že polovinu celkového bohatství drží v rukách jedno procento lidstva? Vždyť to je přece skvělý výsledek deregulací! Nebo není skvělý? Co si o tom vlastně myslíte? (...) Takto se má tedy společnost vyvíjet? Má směřovat k tomu, aby hrstce patřila většina toho, co je na zemi vybudováno? Je správné mizení či chudnutí střední třídy? (...) Máte nějaké názory? Necháváte si je pro sebe?“

Deregulace tam, kde není

Ponechme stranou retorické finty, většina píšících liberálů a konzervativců si své názory z logiky věci nenechává pro sebe; stejně tak je z hlediska dialogu legrační vyčítat ostatním „mlčení“, ale neartikulovat vlastní postoje. Ponechme stranou i zásadní metodologickou podivnost oné komparace: srovnávat akcie Billa Gatese s luky afrických lovců či čajovými miskami čínských rolníků nedává mnoho smyslu, neb se nikde nepotkávají ani nestrétávají. Podstatné je, že podobné soudy jsou v Česku posledních let čím dál hlasitější. Den za dnem silí vyprávěnka o zlotřilém kapitalismu a děsivých „neoliberálních“ reformách, které ozebračily národ, rozevřely příjmové nůžky a uvrhly lidi do chudoby. Podívejme se na myšlenkové postupy, o něž se tato víra opírá, a zejména se podívejme na data, která by toto přesvědčení mohla potvrdit, či vyvrátit.

Shrnu-li protiargumenty do jednoho odstavce, pak zní takto: Tento diskurz mluvívá o deregulaci tam, kde žádná není; vypráví nepravdivou bajku o mizení střední třídy; nevysvětluje, co je na koncentraci majetku vlastně špatného; a zejména: kritika trhu a jeho centrifugálního efektu je stará jako společenská věda samy – jen kritici, s čestnou výjimkou Karla Marxe, zatím neupřesnili, jaké by si představovali jiné, lepší, spravedlivější uspořádání.

Elementární neznalost pojmů

Tvrzení o koncentraci majetku jako „skvělém výsledku deregulací“ ukazuje až školáckou neznalost. Dnešní kapitalismus je čím dál regulovanější: od odměn manažerů přes povolenou plochu na pěstování vinné révy až po stavbu domu. Jediné deregulace (cen) zazily chvilinku postkomunistické země, jinak je celý Západ rok od roku regulovanější a regulovanější: od hygienických předpisů až po podíl žen ve statutárních orgánech soukromých firem. Aniž bychom se chtěli vracet k Dickensovi, tak je dobré si připomenout, že po válce regulovaly práci dva paragrafy:

**PETR
KAMBERSKÝ**
komentátor LN

**Máme nejnižší ohrožení
chudobou (podle dat
Eurostatu i OECD),
a měříme-li celkovou
nerovnost příjmů dle
známého Giniho indexu,
jediná země na světě ji má
nižší – Dánsko
(data Světové banky).
Jsme druzí na světě v rovnosti
příjmů, jsme nejméně
ohrožení chudobu v Evropě
i zemích OECD – a vy nám
tady kážete o krutém
a neúprosném kapitalismu?
Udělejte si domácí úkoly,
zjistěte si fakta a pak se
můžeme dále bavit.**

”

dnes máme celý zákoník, ale firmy si běžně kupují software, jenž „fixluje“ docházku, aby nemuseli své zaměstnance buzerovat. Ne, deregulaci nechte stranou, ta za nic nemůže. I když ji česká levice s oblibou používá jako nadávku, ona tu prostě žádná není.

Mizení střední třídy v Česku dle mých informací taktéž neexistuje. Důkazní břemeno ponechávám, Josefe, na Tvé straně. Přines prosím na to nějaká data. Data, nikoli citaci z Deníku referendů nebo novinového článku Jana Kellera. Protože data říkají úplný opak toho, co nám tady vyprávíte.

Máme nejnižší ohrožení chudobou (podle dat Eurostatu i OECD), a měříme-li celkovou nerovnost příjmů dle známého Giniho indexu, jediná země na světě ji má nižší – Dánsko (data Světové banky). Jsme druzí na světě v rovnosti příjmů, jsme nejméně ohrožení chudobu v Evropě i zemích OECD – a vy nám tady kážete o krutém a neúprosném kapitalismu? Udělejte si domácí úkoly, zjistěte si fakta a pak se můžeme dále bavit.

Co je vlastně na informaci, že někomu patří Walmart nebo půlka Microsoftu, špatné-

ho? Rozumím pohoršení nad majetkovou nerovností, pokud se dogma latifundisty přezírá tatarákem a peóni nemají čím omastit brambor. Leč to přeci není náš případ. Podívejme se na deset nejbohatších lidí na planetě: ani jeden z nich neukradl nuzákům políčko, natož polštář pod hlavou. Naopak: všichni jsou podnikatelé, často selfmademani, kteří rozjeli byznys, který posouvá lidstvo vpřed (Microsoft Billa Gatese či Oracle Larryho Ellisona), usnadňuje mu život (mobily Carlose Helú), zlevňuje zboží (Inditex Amancia Ortegy) či obyčejně tvoří páteř a žíly průmyslu (David a Charles Koch z Koch Industries). Co je na jejich majetku špatného? Získali ho krádeží? Ozebračili dělníka? Uvrhli davy lidí do chudoby? Ne, je to přesně naopak: díky lidem jako Gates a Ellison se vzmáhá celá jihovýchodní Asie, která byla ještě před třiceti lety extrémně chudá. Pravda, šičky pracující pro Ortegovu Zaru dostávají prachmizerný žold, přesto jejich mzdy rok za rokem rostou. (A záměrně stranou ponechávám nepředstavitelné objemy peněz, jež Bill Gates či Warren Buffet dávají na likvidaci světové chudoby).

Chudých ubývá, co vás žere?

V čem je majetková nerovnost tak nebezpečná? Počet extrémně chudých lidí na světě je poloviční, než byl v roce 1990 (a to navzdory rychle rostoucí světové populaci), na tom se shodnou filantropové i Světová banka. Co je na tom špatné?

Věta „polovinu celkového bohatství drží v rukách jedno procento lidstva“ má velkou emotivní sílu, dokud se nad ní člověk nezamyslí. Málokterý superboháč dokáže sníst tři kuřata k obědu. Ano, může si pozlatit mobil, koupit ostrov či dva tryskáče, ale jednak většinu zboží někdo vyrobí, jednak – a to především: ti superboháči vlastní fabriky, obchody, softwarové společnosti, doly a restaurace. Zaměstnávají miliony lidí.

Nerovným, co je na tom špatné. V čem bude svět lepší, když Helúovo telekomunikační impérium nebude vlastnit jeden, ale sto lidí? A především nerozumím tomu, co byste s tím chtěli dělat?

V dějinách už jsme toho hodně zažili – půda patří těm, co na ní pracují, továrny patří do rukou dělníků a doly dejme horníkům... Nechce se mi podsouvat vám touhu po znárodnování či jiném zabavování majetku, proto napjatě čekám, jak byste majetkové nerovnosti chtěli zabránit.

Milý Josefe, ptal ses, zda „nám“ to nevadí. Zkusím odpovědět. Většina z nás liberálů, konzervativců, a dokonce i sociálních demokratů se nakonec shodla na tom, že tržní vztahy (s rozumnou mírou regulace) jsou ten nejméně špatný hospodářský systém, jaký známe.

Nejen Ty, ale i náš společný kolega Petr Zidek, jenž nedávno napsal „systém mele z posledního“, tento pocit zřejmě nesdílíte. Slyším váš názor – ale s napětím čekám, jak byste ten zlořád, díky němuž je na světě o polovinu méně chudých, než bylo před dvaceti lety, a díky němuž je Česko chudobou nejméně ohroženou zemí z celé Evropy, napravili.

e-mail: petr.kambersky@lidovky.cz